

A személyi szabadság átmeneti elvonása: az őrizetbe vétel szabályai a magyar, a német és az osztrák jog tükrében

Bevezetés

Az őrizetbe vétel mindhárom vizsgált jog szerint a büntetőeljárás eredményes lefolyását biztosító hatósági intézkedés,² amely az érintett személyi szabadságának átmeneti elvonásával jár, és amely kizárólag a lehetséges legrövidebb ideig tartható fenn. Tehát az előzetes letartóztatást megelőző eljárást biztosító intézkedés, amely preventív jelleggel bír. Az a tény, hogy a személyi szabadság elvonására csak átmenetileg kerül sor, még nem jelenti azt, hogy nem szükséges szigorú feltételekhez kötni alkalmazását. E szigorú alkotmányos alapelveket védő álláspont különösen az *osztrák* szabályozásban tetten érhető, ugyanis mint ahogyan az a későbbiekben látható, az őrizetbe vétel elrendelési feltételei Ausztriában a legmerekvebbek.

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban Be.) értelmében, az őrizetbe vétel a terhelt személyi szabadságának átmeneti elvonása.³ Ez a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés azonban nemcsak a büntetőeljárás során, hanem azon kívül is alkalmazható.⁴ Őrizetbe vétel alatt minden olyan hatósági intézkedést érteni kell, amely fizikai kényszer okozásával elsősorban egy adott személy átmeneti szabadságelvonására irányul. Nem tekinthető őrizetbe vételnek azok a hatósági cselekmények, amelyeknek csak másodlagos következménye a szabadságkorlátozás, például alkoholszonda alkalmazása vagy az igazoltatás.⁵

I. Elrendelési feltételei

I.1. Meghatározott gyanúfok

Az őrizetbe vétel általános feltétele a magyar jog szerint, hogy a terhelttel szemben bűncselekmény elkövetésének *megalapozott gyanúja* álljon fenn. Azaz hazánkban a megalapozottság szükséges az őrizet elrendeléséhez; a magyar büntetőeljárás törvény megfogalmazása szerint *az őrizetbe vétel szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény megalapozott gyanúja – különösen tettenérés – esetén rendelhető el, feltéve, hogy a terhelt előzetes letartóztatása valószínűsíthető*. Tehát a megalapozott gyanú – amely a bűncselekményre és a bűnelkövetőre (amely másodlagosan áll fenn a bűncselekményre vonatkozó gyanú mellett) vonatkozó nagyfokú logikai valószínűség⁶ mellett – különös feltétel, hogy valószínűsíthető legyen az *előzetes letartóztatás elrendelése*. E szabály természetesen magában hordja azt a

¹ SZTE- ÁJTK Doktori Iskola, Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék, ösztöndíjas PhD-hallgató

² Őrizet a büntetőeljárás sikeres lefolytatása érdekében az alábbi célokra alkalmazható: eljárás sikerének biztosítása (1); eljárás rendjének fenntartása (2); újabb bűncselekmény elkövetésének megakadályozása (3); és a köznyugalom zavarásának elkerülése (4). In: Bánáti János – Belovics Ervin – Csák Zsolt – Sinku Pál – Tóth Mihály – Varga Zoltán: Büntető Eljárásjog. HVG Orac Kiadó, Budapest, 2009. 194. p.

³ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról 126. § (1) bek.

⁴ Ennek alapján a büntetőeljárás körén kívül négyféle őrizetbe vétel rendelhető el: a kiadatási (1996. évi XXXVIII. törvény 19.§ (1) bekezdés, az idegenrendészeti és a kiutasítást előkészítő (2007. évi II. törvény 54-56. §), a szabálysértési (2012. évi II. tv. 73. §), valamint a közbiztonsági őrizet (1994. évi XXXIV. törvény 38. §). Az őrizetbe vétel e négy esete a továbbiakban nem kerül bővebb kifejtésre.

⁵ Nimmervoll, Rainer: Die polizei-autonome Festnahme. LEXISNEXIS Verlag, Wien, 2012. 6. p.

⁶ Tremmel Flórián: A gyanú differenciált felmerülésének értékelése a büntető eljárásjogban. In: Gellér Balázs (szerk.) Békés Imre ünnepi kötet. ELTE Állam- és Jogtudományi Kar. Budapest, 2000. 393. p.

követelményt is, hogy valamely letartóztatási ok megalapozott gyanújának fenn kell állnia. Az őrizetbe vétel gyakorlatilag az előzetes letartóztatás „előszobájaként” is megjelölhető, ugyanis ez által az ügyésznek lehetősége van a letartóztatás elrendeléséhez szükséges bizonyítékok összegyűjtésére és így megalapozott indítvány benyújtására.⁷ További feltételként határozza meg emellett a magyar törvény, hogy az a bűncselekmény, amely miatt az eljárás folyik, *szabadságvesztéssel*, illetve vagyilagosan szabadságvesztéssel is büntethető legyen. E kitétel alapvetően feleslegesnek tekinthető, mivel az őrizetbe vétel elrendeléséhez szükséges az előzetes letartóztatás valószínűsítése, amelynek már feltétele a szabadságvesztéssel fenyegetettség. Azonban az összes törvényi feltétel fennállása sem jelenti feltétlenül azt, hogy az őrizetbe vételt mindenképpen az előzetes letartóztatás követi.

Németországban az őrizetbe vétel olyan sürgős esetben történő azonnali szabadságelvonást jelent, amelyet az ügyész, a rendőrség és magánszemélyek is foganatosíthatnak anélkül, hogy előzetesen írásbeli bírósági elfogatóparancs kibocsátására sor kerülne. A magyar joghoz hasonlóan az őrizetbe vétel alapvető elrendelési feltétele, hogy a vizsgálati fogság (pontosabban az elfogatóparancs) elrendelési feltételei fennálljanak, így tehát szükséges a bűncselekmény közvetlen gyanújának („*dringender Tatverdacht*”) nagyfokú valószínűsége és valamely őrizetbe vételi ok megállapíthatósága. A német büntetőeljárás törvény több gyanúfokot különböztet meg, amelyekhez eltérő eljárási cselekmények köthetnek. Az egyszerű/kezdeti gyanú („*Anfangsverdacht*”) fennállása esetén az ügyész és a nyomozó hatóság köteles elrendelni a nyomozást,⁸ tehát az elégséges gyanú a büntetőeljárás megindításának alapvető feltétele. A vádemeléshez ellenben már magasabb gyanúfokra van szükség, azaz akkor lehetséges vádat emelni, ha a terhelt a nyomozás adatai alapján megalapozottan gyanúsítható („*hinreichender Tatverdacht*”) a bűncselekmény elkövetésével.⁹ Az előzetes letartóztatás elrendeléséhez ugyanakkor a bűncselekményre vonatkozó gyanú még magasabb valószínűsége szükséges.¹⁰ A közvetlen gyanú („*dringender Tatverdacht*”) akkor áll fenn, ha meghatározott, konkrét tények alapján nagy a valószínűsége annak, hogy a terhelt követte el a bűncselekményt, és hogy a terheltet az eljárás végén el fogják ítélni. Az elfogatóparancs feltételeinek fennállása mellett egyes esetekben további feltételeket is meghatároz a törvény. Ilyen többletkövetelmények vonatkoznak a tettenérés esetkörüire, illetve arra az esetre, ha a terhelt személyazonosságát nem lehet azonnal megállapítani.¹¹ Ugyanis a német StPO feljogosítja a magánszemélyeket is a tetten ért személy elfogására, de haladéktalanul köteles őt a hatóságoknak átadni. Ugyanakkor a magánszemélyek esetében nem követelmény, hogy az elfogott személy valóban elkövesse az adott bűncselekményt. Elegendő, hogy ha a külső körülmények alapján megalapozottan lehet következtetni a bűnösségére. A gyanúnak olyan erősnek kell lennie, hogy az ügy körülményei alapján kétségtelenül megállapítható legyen az érintettre vonatkozó megalapozott gyanú.¹² Amennyiben az elfogást követően kiderül, hogy tévedés történt, azonnal szabadon kell engedni az őrizetbe vett személyt. Ugyanakkor a magánszemély tévedése miatt nem vonható felelősségre, amennyiben az objektív körülmények alapján nem róható fel neki.¹³

Összességében megállapítható, hogy mind a magyar, mind a német jog alapján a bűncselekmény elkövetésére vonatkozó legmagasabb gyanúfok szükséges az őrizetbe vétel elrendeléséhez. Ettől valamelyest eltérő szabályokat találhatunk Ausztriában. Fogalmát tekintve hasonlóan a magyar szabályokhoz, egy hatóság által foganatosított közvetlen kényszert jelent,

⁷ Farkas Ákos – Róth Erika: A büntetőeljárás. Complex Kiadó, Budapest, 2007. 151. p.

⁸ A német StPO 110a § (1) bek.; 152. § (2) bek.; 160. § (1) bek.

⁹ A német StPO 203.§

¹⁰ A német StPO 112. § (1) bek.

¹¹ A német StPO 127. §

¹² Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung | StPO § 112 Rn. 1 - 60 - beck-online. 7. Auflage 2013. S. 242. (Download: 10.2.2014.)

¹³ Roxin, Claus – Schünemann, Bernd: Strafverfahrensrecht. Verlag C.H. Beck München. 2012. 255. p.

amelynek célja meghatározott személy fogva tartása.¹⁴ Az *osztrák jog* két nélkülözhetetlen feltételt követel meg az őrizetbe vétel elrendelhetőségéhez. Egyrészt az adott személy bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható legyen, másrészt a törvényben taxatív felsorolt letartóztatási okok valamelyike fennálljon.¹⁵ Továbbá az osztrák törvény hangsúlyozza már a rövidtartamú szabadságelvonás esetén is az arányosság követelményének érvényesülését. Ugyanis az őrizetbe vétel akkor rendelhető el, amennyiben legalább egy letartóztatási ok fennáll és a letartóztatás célja biztosíték adásával (StPO 172a §) vagy a terhelt azonnali elővezetésével (StPO 153. §) nem elérhető. Az osztrák jog a némethez hasonlóan három gyanúfokot különböztet meg, ugyanakkor a némettől eltérő módon, az őrizetbe vétel elrendeléséhez elegendő a megalapozott gyanú (*hinreichender Verdacht*) fennállása arra vonatkozóan, hogy a terhelt egy büntetendő cselekményt követett el. Az megalapozott gyanú a valószínűség alacsonyabb fokát jelenti a közvetlen gyanúhoz (*dringender Tatverdacht*) viszonyítva, ellenben az egyszerű gyanúnál erősebb, amely a nyomozás megindításának alapvető feltétele.¹⁶ A megalapozott gyanú gyanúfoka az őrizetbe vétel időtartama alatt közvetlenné válhat és ez esetben az előzetes letartóztatás elrendelésére vonatkozó indítványt nyújtanak be, vagy teljesen elenyészhet és a terheltet szabadon engedik. Ugyanakkor minden esetben konkrétan indokolt és elegendő gyanúnak kell fennállnia a bűnelkövetésre vonatkozóan.

I.2. Arányosság követelménye

Az őrizetbe vétel a hatóságok eszköze lehet arra, hogy a terheltből beismerő vallomást csikarjanak ki, így a hosszú kihallgatások, és a teljes izoláció megtörheti a terhelt akaratát és valótlan tartalmú vallomást tehet. Az ilyen esetek visszaszorítása érdekében a személyi szabadság átmeneti elvonására is csak kizárólag szigorú feltételek mellett kerülhet sor. Ennek érdekében még az őrizetbe vétel elrendelésekor – annak ellenére is, hogy csak órákban mérhető a szabadságelvonás időtartama – is törekedni kell az arányosság elvének érvényesülésére.

A *magyar* eljárási törvény sem az őrizetbe vétel elrendelési feltételei között, sem az alapelvek című fejezetben nem rendelkezik *expressis verbis* az arányosság követelményéről az őrizetbe vétel vonatkozásában. Ugyanakkor Magyarország Alaptörvényében található rendelkezés az arányosság alapelvéről,¹⁷ emellett pedig az Alkotmánybíróság is kiemelte¹⁸ az arányosság érvényesülésének fontosságát a büntetőeljárás során. A magyar büntetőeljárási törvényben pedig csak az eljárási cselekményekre vonatkozó általános rendelkezések között jelenik meg az arányosság alapelve,¹⁹ amely általános kötelezettséget állít fel az eljáró hatóságok számára. E szabályból ugyanakkor levezethető, hogy csak akkor rendelhető el az őrizetbe vétel, ha az eljárás célja kisebb korlátozással járó más cselekménnyel nem biztosítható.

A *német* szabályok szerint is az őrizetbe vétel szabályai az arányosság alapelve által korlátozottak, amely ugyan kifejezetten nem jelenik meg az őrizetbe vétel törvényi feltételei

¹⁴ Fabrizy, Ernst Eugen: *Die österreichische Strafprozessordnung kurzkommentar*. Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung. Wien 2011. 415. p.

¹⁵ Wessely, Wolfgang: *Casebook Strafprozessrecht*. Facultas Verlag- und Buchhandels AG, Wien, 2005. 93. p.

¹⁶ Nimmervoll, 2012: i.m. 21. p.

¹⁷ Alaptörvény I. cikk (3) bek. „Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal *arányosan*, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható”.

¹⁸ 26/1999. (IX. 8.) AB határozat, ABH 1999. 265.: „*alapjog korlátozásának alkotmányosságához önmagában nem elegendő, ha az alkotmányosan elismert cél érdekében történik, hanem szükségesnek és arányosnak kell lennie: a korlátozással elérni kívánt cél fontosságának és az ennek érdekében okozott alapjogsérelemnek egymással arányban kell állnia.*”

¹⁹ Be. 60. § (2) bek. „*Ha e törvény a kényszerintézkedések alkalmazása esetén az érintett személy alkotmányos jogainak korlátozását megengedi, az ilyen cselekmény elrendelésének az egyéb feltételek megléte mellett is csak akkor van helye, ha az eljárás célja kisebb korlátozással járó más cselekménnyel nem biztosítható.*”

között, de az egyes részletszabályokból egyértelműen levezethető, így például a fokozatosság elvének megjelenéséből (például a személyazonosság ellenőrzésének meg kell előznie az őrizetet).²⁰ Az arányosság elve alapján nem lehet az őrizetbe vételt foganatosítani, ha az ügy jelentőségéhez és a várható büntetéshez az képest aránytalan lenne. Továbbá az egyik legfőbb megjelenési formája az arányosság alapelveként az StPO 127a §-a, miszerint az enyhébb súlyú bűncselekmények esetén az őrizetbe vétel elrendelésétől el lehet tekinteni, ha a terheltnek nincs állandó lakhelye vagy a várható pénzbüntetés és az eljárási költségek biztosítása miatt szükséges.²¹ Tehát a csekély súlyú bűncselekmények gyanúja esetén nem áll arányban a szabadság elvonása a gyanúsított terhére rótt bűncselekmény súlyával. Emellett az arányosság követelményének érvényesülése vonatkozik az őrizetbe vétel foganatosítására is.

Támogatandó az az *osztrák* szabályozási módszer, amely az őrizetbe vétel feltételei között külön is kiemeli az arányosság érvényesülésének követelményét, miszerint nem megengedett elrendelni, amennyiben az aránytalan lenne az ügy jelentőségéhez.²² Az arányosság követelményét emellett az osztrák StPO. első fejezetében az alapelvek között is megtalálhatjuk, amelynek értelemszerűen az őrizetbe vétel foganatosítása során is érvényre kell jutnia. A nyomozó hatóság, az ügyészség és a bíróság jogaik gyakorlása és bizonyítékok felvétele esetén csak annyiban sérthetik az érintett jogait amennyiben ezt a törvény megengedi (*törvényesség követelménye*) és a feladatuk ellátásához feltétlenül szükséges (*szükségesség követelménye*). Minden ilyen beavatkozásnak az érintett alapvető jogaiba arányban kell állnia a bűncselekmény súlyával, a gyanú fokával és az intézkedés céljával (*arányosság követelménye*).²³ Tehát az 5. §-ban található arányosság követelménye több alapelvből vezethető le: törvényesség (1); szükségesség követelménye (2); arányosság követelménye (3); és ultima ratio-elv (4), amely utóbbi alapelv az 5. § 2. bekezdésében található meg: az egyes nyomozási cselekményeket és kényszerintézkedéseket a nyomozó hatóságnak, ügyészségnek, bíróságnak kötelessége azt az intézkedést alkalmazni, amely az érintett jogainak legcsekélyebb sérelmével jár. Azaz megjelenik az a törvényi követelmény miszerint az eljárás minden szakaszában a hatóságoknak eljárási jogaik gyakorlása esetén kerülniük kell minden szükségtelen beavatkozást, figyelembe kell venni az érintett emberi méltóságát és védeni a jogok érdekét.²⁴

Látható, hogy mindhárom vizsgált jogrendszerben a hatóságok csak abban az esetben vonhatják el az érintett személy személyi szabadságát, amennyiben az arányban áll a terhére rótt cselekménnyel és más intézkedés alkalmazása nem lenne elegendő a büntetőeljárás céljainak elérésére. Azaz megfelelnek az Egyezségokmányban foglalt követelménynek, miszerint „Az általános szabály ne az legyen, hogy az ítélethozatalra váró személyt őrizetben kell tartani”.²⁵ Ugyanakkor Ausztriában kiemelkedő az arányosság és fokozatosság elvének megjelenése a büntetőeljárás törvényben, mivel még a rövid tartamú szabadságelvonás esetén is fokozottan érvényesül, az őrizetbe vétel elrendelésének alapvető feltételeként.

II. Elrendelésre jogosultak, elrendelés formái

A magyar szabályok alapján az őrizetbe vétel elrendeléséről bármely büntetőügyben eljáró hatóság rendelkezhet, a nyomozati szakban az *ügyész* és a *nyomozó hatóság* jogosult, bírósági szakban pedig a *bíróság* (tárgyalási őrizet). A törvény emellett lehetővé teszi, hogy a bűnelkövetésen tettenért személyt bárki elfoghassa, de megjegyzendő, hogy ez az elfogási

²⁰ Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung | StPO § 112 Rn. 1 - 60 - beck-online. 7. Auflage 2013. S. 246. (Download: 10.2.2014.)

²¹ uo. S. 245.

²² Az osztrák StPO 170. § (3) bek.

²³ Bertel, Christian – Venier, Andreas: *Strafprozessrecht*. Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien 2013. 344. p.

²⁴ Hollaender, Eugen: *Das neue Haftrecht*. Verlag Österreich GmbH, Wien 2007. 9. p.

²⁵ Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 9. cikk 3. pont

cselekmény nem azonos az őrizetbe vétel fogalmával. Így a magyar jog alapján nem állapítható meg a magánszemélyek őrizetbe vételi jogosultsága. A törvény korlátot csak a nyomozó hatóság tevékenységéhez fűz, mivel a nyomozó hatósági elrendelés esetén az ügyészt 24 órán belül értesíteni kell. Általában a nyomozó szerv vezetője vagy kijelölt helyettese rendelkezhet az őrizetbe vételről, emellett az ügyész folyamatosan felügyeli a rendőrség tevékenységét, törvénysértő őrizetbe vétel esetén pedig haladéktalanul intézkedik annak megszüntetéséről.²⁶

Az őrizetbe vétel elrendeléséről *alakszerű határozattal* kell dönteni, amely rendelkező részből és indokolásból áll.²⁷ A nyomozó hatóság és az ügyész az elrendelésről határozattal, míg a bíróság végzéssel dönt, amelynek tartalmaznia kell: az őrizetbe vett személyi adatait, az előzetes letartóztatás valószínű elrendelésének okát, a fogvatartás helyét, megelőző fogvatartás jogcímét és annak kezdő időpontját, illetve a gyanúsítás alapjául szolgáló cselekmény lényegét és az őrizetbe vételt megalapozó körülményeket.²⁸ Emellett az alakszerű határozat szükséges kelléke az őrizetbe vétel kezdetének és lejártának pontos meghatározása. Ezt nap, óra, perc pontos feltüntetésével kell rögzíteni, ugyanis a hatóság határozatából látható a törvényi határidők betartása.²⁹

A német szabályok alapján az őrizetbe vételről szintén a bíróság, ügyészség és a nyomozó hatóság is határozhat. A német jog szerint az őrizetbe vétel *reálaktusnak*³⁰ tekinthető, így nem kötött semmilyen írásbeli formához, ellentétben a magyar joggal. Így lehetséges, hogy a törvény a jogosultak között sorolja fel a magánszemélyeket is, ugyanis a bűncselekmény elkövetése közben tetten ért személyt bárki³¹ elfoghatja, de köteles őt haladéktalanul az illetékes hatóságoknak átadni. A személyazonosság megállapítása és a büntetőeljárás eredményességének biztosítása céljából az ideiglenes fogva tartást a rendőrség és az ügyészség is elrendelheti.³² Emellett az ügyész és a rendőrség halaszthatatlan nyomozati cselekményként – tehát bírói elrendelés nélkül – jogosult az őrizetbe vétel foganatosítására, amennyiben úgy ítéli meg, hogy a vizsgálati fogság elrendelési feltételei fennállnak.³³ Akkor tekinthető halaszthatatlannak a hatóság eljárási cselekménye, ha a körülmények alapján megalapozottan feltehető, hogy az idővesztéssel – amelyet az elfogatóparancsi bírói kibocsátásának megszerzése okozna – megghiúsulna a nyomozás célja. Míg az StPO 127. § (1) és a 163b § (1) bekezdése alapján csak a szökés veszélye vagy személyazonosság megállapítása miatt vethető korlátozás alá az érintett személyi szabadsága, addig az StPO 127. § (2) bek. alapján kollúzió veszélyének fennállása, illetve bűnisméltés veszélye miatt is foganatosítható az őrizetbe vétel. De ez esetben is az arányosság követelményének betartásával kell a hatóságoknak eljárniuk.³⁴ Tehát a magyar joghoz hasonlóan a német szabályok is lehetővé teszik a bírói döntés nélküli őrizetbe vétel foganatosítását. A bírói döntés nélküli ideiglenes szabadságelvonást az a társadalmi igény

²⁶ Herke Csongor – Fenyvesi Csaba – Tremmel Flórián: *A büntető eljárásjog elmélete*. Dialóg Campus Kiadó. Budapest – Pécs, 2012. 205. p.

²⁷ Az elrendelés alakszerűséghez kötöttsége miatt sem jogosultak a magánszemélyek az őrizetbe vétel elrendelésére. In: Király Tibor: *Büntetőeljárás jog*. Osiris Kiadó, Budapest, 2008. 304. p.

²⁸ Herke [et. al.] 2012: i.m. 205. p.

²⁹ Bánáti [et. al.] 2009: i.m. 197. p.

³⁰ Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung | StPO § 112 Rn. 1 - 60 - beck-online. 7. Auflage 2013. S. 246. (Download: 10.2.2014.)

³¹ Nem szükséges a bűncselekményhez való személyes kötöttség, azaz nem kizárólag az adott bűncselekmény áldozata jogosult elfogni az elkövetőt. Német StPO 127. § (1) bek.

³² A német StPO 163b § (1) bek.

³³ A német StPO 127. § (2) bek. Ugyanis amennyiben az ügyész úgy ítéli meg a nyomozati iratok alapján, hogy fennállnak az előzetes letartóztatás feltételei (közvetlen gyanú, arányosság és valamely letartóztatási ok), akkor az elrendelésre vonatkozó indítványa alapján a bíróság bocsát ki elfogatóparancsot a terhelttel szemben, amelyet főszabály szerint a rendőrség hajt végre. Ellenben a 127. § (2) alapján az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság halaszthatatlan esetben jogosult elfogatóparancs kibocsátása nélkül is elrendelni a terhelt elfogását. Ezt követően ugyanakkor a bíróság haladéktalanul kihallgatja a terheltet és dönt a vizsgálati fogság elrendeléséről.

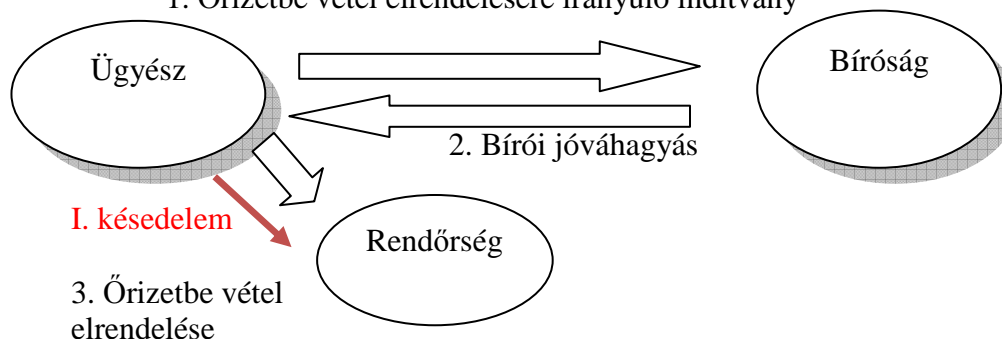
³⁴ Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung | StPO § 112 Rn. 1 - 60 - beck-online. 7. Auflage 2013. S. 249. (Download: 10.2.2014.)

alapozza meg, hogy a hatóságok a lehető leggyorsabban reagáljanak a bűncselekmény elkövetésére és biztosítsák az eljárás eredményes lefolyását, ezáltal a büntény felderítését. Ezzel szemben az *osztrák* Büntetőeljárás törvény két lehetőséget ismer az őrizetbe vétel elrendelésére: egyrészt az *ügyész* bírói engedély alapján, másrészt pedig a *rendőrség* a halasztást nem tűrő esetekben saját hatáskörében is foganatosíthatja. Emellett a magyar joghoz hasonlóan a tettenérés esetén *magánszemélyek* is jogosultak a személyi szabadság korlátozására, ha megalapozottan feltehető, hogy az illető büntetendő cselekményt követett el, vagy már közözség alatt áll. Tehát a magánszemélyek a magyar szabályokhoz hasonlóan a tetten ért személy elfogására jogosultak csak, ugyanis az őrizetbe vétel elrendelése *alakszerű határozathoz* kötött. Ausztriában főszabály szerint a nyomozási szakban az őrizetbe vételt az *ügyészség a bíróság engedélye alapján* rendeli el és azt a nyomozó hatóság foganatosítja.³⁵ E szabályok a tekintetben ellentétesek a magyar törvényi rendelkezésekkel, hogy a magyar jog szerint a nyomozási szakban az ügyész bírói engedély nélkül is elrendelheti az őrizetbe vételt. Azaz láthatóan jóval szigorúbb rendelkezések érvényesülnek az elrendelés vonatkozásában, mint hazánkban.

Az osztrák törvény különbséget tesz aszerint, hogy a terheltet bírói engedély alapján ügyészi indítványra vagy a rendőrség saját hatáskörében fogta el. Abban az esetben, ha ügyészi indítványra történt a letartóztatás, akkor a rendőrség feladata – a terhelt jogairól való tájékoztatáson túl – egyedül abban áll, hogy a terheltet késedelem nélkül a rendőrségi őrizetből átszállítsák az igazságügyi intézetbe. A törvény e rendelkezéssel törekszik a letartóztatás idejét a lehető legrövidebb időre korlátozni.

Az osztrák StPO első lépésként jelöli meg, hogy az ügyésznek az ügy iratait és az őrizetbe vétel elrendelésére irányuló indítványát meg kell küldenie az illetékes bíróságnak, amelyről a bíró végzéssel dönt. Ha a bíróság az indítványt elutasítja, az ellen az ügyész panasszal élhet. Amennyiben a bíróság engedélyezi, az ügyész utasítja a rendőrséget az őrizetbe vétel foganatosítására, és a terheltet rendőrségi őrizetbe veszik. Kivételesen az ügyész késedelem veszélye esetén is elrendelheti az őrizetbe vételt, viszont a szabályozás hibájaként említhető, hogy ez esetben nem kell utólagosan beszereznie a bíróság engedélyét.³⁶ A bíróságnak elrendelő határozatában mindig meg kell jelölni azokat a konkrét tényeket, amelyek a letartóztatást megalapozzák. Nem tekinthető indokolásnak, ha csupán szó szerint idézik a törvényi rendelkezéseket. Ha az ügyész indítványa nélkülözi a konkrét letartóztatási okot, az indítványt a bíróságnak el kell utasítania, ugyanakkor további felvilágosítást kérhet, illetve nyomozási cselekmények elvégzését rendelheti el.³⁷ E rendelkezés hátterében az az elv áll, hogy a bíróság csak akkor írhatja elő a szabadság elvonását, amennyiben annak feltételei minden kétséget kizáróan fennállnak. Tehát az osztrák rendelkezések szerint az őrizetbe vétel ugyan csak rövidtartamú szabadságelvonásnak tekinthető, mégis az előzetes letartóztatáshoz hasonlóan csak szigorú feltételek érvényesülése mellett foganatosítható, bírósági kontroll mellett.

1. Őrizetbe vétel elrendelésére irányuló indítvány

³⁵ Schwaighofer, Klaus: Die neue Strafprozessordnung. Facultas.wuv. Wien, 2008. 334. p.

³⁶ Nimmervoll, 2012: i.m. 39. p.

³⁷ Bertel, Christian – Venier, Anderas: *Kommentar zur StPO*. Jan Sramek Verlag. Wien, 2012. 451. p.

A rendőrség tettenérés esetén vagy késedelem veszélyének fennállásakor (*Gefahr im Verzug*)³⁸ a 170. § 1. bekezdésének 2-4 pontjaiban meghatározott esetekben jogosult a terheltet ügyészi elrendelés nélkül őrizetbe venni.³⁹ Tehát a rendőrség csupán kivételesen járhat el saját hatáskörben. További feltételként írja elő a törvény, hogy csak abban az esetben intézkedhet a rendőrség, ha az ügyész késedelem nélkül nem értesíthető és egyúttal a letartóztatás feltétlenül szükséges. Tehát csak abban az esetben, ha ténylegesen nem volt lehetőség az engedély megszerzésére.⁴⁰ Meg kell kísérelni az ügyészt vagy a bíróságot elérni, ha ez nem lehetséges, akkor a rendőrség saját maga vizsgálja az őrizetbe vétel feltételeit.⁴¹

Az őrizetbe vétel mindhárom vizsgált jogrendszer alapján az egyetlen olyan személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés, amelyet a rendőrség saját hatáskörében is foganatosíthat. Éppen ebből kifolyólag az őrizetbe vétel alkotmányos garanciákkal kevésbé védett, mivel a szabadság elvonására csak rövid ideig kerül sor. A magyar jogban főszabályként a nyomozati szakban a büntetőeljárás ura, azaz az ügyész jogosult az őrizetbe vétel elrendelésére, nem szükséges utólagos bírói engedély hozzá. A német szabályok már annyiban több garanciális rendelkezést tartalmaznak az ideiglenes őrizetre vonatkozóan, hogy egyrészt az őrizetbe vétel határideje a három vizsgált jog közül a legkisebb időtartamot foglal magába, így maximálisan érvényesül a haladéktalanság és soronkívüliség elvének követelménye. Ugyanakkor az osztrák törvényi szabályozás alapján látható, hogy az felel meg leginkább annak a nemzetközi dokumentumokban is rögzített követelménynek, miszerint a személyi szabadság elvonásának független bírói döntésnek kell alapulnia. Hiszen főszabály szerint Ausztriában előzetes bírói engedély szükséges az őrizetbe vétel elrendeléséhez, illetve a jóval szigorúbb törvényi követelményeket határoz meg a törvény az őrizetbe vételre vonatkozóan a magyar és német szabályokhoz képest.

III. Őrizetbe vétel okai

III.1. A tettenérés

A magyar Be. az őrizetbe vétel okait explicit módon nem határozza meg, de közvetve utal az előzetes letartóztatás okaira, ugyanis ha az előzetes letartóztatás valamely speciális oka megállapíthatónak látszik, akkor elrendelhető az őrizetbe vétel.⁴² Az osztrák és a német eljárási törvények ellenben részletesen meghatározzák az egyes őrizetbe vételi okokat, amelyek alapvetően megegyeznek az előzetes letartóztatás okaival. Az elsőként vizsgált őrizetbe vételi ok a tettenérés esete, hiszen mindhárom vizsgált jogban kiemelt helyen szerepel, mivel ezáltal akár magánszemélyek is elfoghatják a bűncselekménnyel gyanúsított személyt, korlátozva az érintett személyi szabadságát.

A magyar törvény a megalapozott gyanút alátámasztó különös okként jelöli meg a tettenérést. Ez pedig akkor állapítható meg, ha az elkövető a bűncselekmény törvényi tényállását egészben vagy részben szemtanú vagy szemtanúk jelenlétében valósítja meg, illetve a helyszínről távozásban vagy üldözés közben fogják el.⁴³ A magyar Be. is bárki számára lehetővé

³⁸ E rendelkezés hazánkban a halaszthatatlan nyomozási cselekménnyel azonosítható

³⁹ Az osztrák StPO 170. § 1. bekezdésének 2-4 pont: Szökés/elrejtőzés veszélye; kollúzió veszélye; ha a terhelt fél évnél hosszabb szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható és megalapozottan feltehető, hogy más hasonló bűncselekményt fog elkövetni (bűnismétlés veszélye); ha az adott személy fél évnél hosszabb szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható és megalapozottan feltehető, hogy a megkísérelt cselekményt véghezviszi (bűncselekmény befejezésének veszélye)

⁴⁰ Oshidari, Babek Peter: Ermittlungsmaßnahmen. In: Österr. Juristen-Zeitung (ÖJZ) 2008/4. 139. p.

⁴¹ Nimmervoll, 2012: i.m. 39. p.

⁴² Király, 2008: i.m. 303. p.

⁴³ Fenyvesi Csaba – Herke Csongor – Tremmel Flórián: *Új magyar büntetőeljárás*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs. 2004. 352. p.

teszi, hogy a tetten ért személyt elfogja, köteles viszont őt a nyomozó hatóságnak haladéktalanul átadni, illetve a rendőrséget értesíteni.⁴⁴ Ugyanakkor a hazai szabályozás szerint az elfogás nem azonos az őrizetbe vétel fogalmával, ezért a törvény az elrendelésre jogosultak között kizárólag az ügyben eljáró valamennyi hatóságot jelöli meg.⁴⁵ Az őrizetbe vétel hatósági határozathoz kötött cselekmény, amelynek meghatározott törvényi feltételi vannak, ellenben az elfogás esetében nem kikötés a szabadságvesztéssel fenyegetettség.⁴⁶

A német eljárási törvény is rendelkezik a tettenérésről („*Betreffen auf frischer Tat*”), mint őrizetbe vételi okról. A magyar szabályozással egyezően a bűncselekmény elkövetése közben tetten ért személyt bárki elfoghatja, de köteles őt haladéktalanul az illetékes hatóságoknak átadni.⁴⁷ A magyar szabályokhoz hasonlóan a tettenérés igen szűk időtartamban állapítható meg, tehát vagy a bűnelkövetés közben vagy közvetlenül az elkövetés felfedését követően jogosult a magánszemély az elkövetőt elfogni. A magánszemélynek nem szükséges jelen lenni a bűnelkövetésnél, elég ha a nyomok alapján következtetni lehet az elkövetésre. A magánszemélyek akkor is jogosultak az elkövetőt elfogni, ha annak személyazonossága azonnal nem állapítható meg és bűncselekmény elkövetésének gyanúja áll fenn.⁴⁸ E szakasz alapján csak a magánszemélyek jogosultak a tetten ért személy elfogására, ugyanis az ügyész és a rendőrség e célból történő őrizetbe vételi jogát a 163b § (1) bekezdése biztosítja.

Emellett a törvény feljogosítja a magánszemélyek mellett a hatóságokat (ügyész, rendőrség) is, hogy a szökés gyanújának fennállása esetén elfogja az elkövetőt (*jelenlétbiztosító őrizetbe vétel*). Szökés gyanújának megállapíthatósága az uralkodó nézet szerint eltér a később tárgyalásra kerülő vizsgálati fogságra vonatkozó, objektíve meghatározott szökési gyanútól, ez esetben a szökés gyanúja szűkebb kört ölel fel. Ugyanis ilyenkor elegendő az általános vélekedés szerint is azonnal felismerhető a bűncselekmény gyanújának fennállása, így például az ego háztól sietősen távozó személy valószínűleg gyűjtogatással gyanúsítható.

Az őrizetbe vételi jog nem egyéni érdekeket, hanem a hatékony közösségi bűnüldözési érdeket szolgálja, így a magánszemély az őrizetbe vétellel közösségi feladatait teljesíti. Ugyanakkor méltánytalan lenne, ha önhibáján kívüli tévedés következményeit viselnie kellene. Ezért a 127. § (1) bekezdés szerinti őrizetbe vételi jog gyakorlása megállapítható akkor is, ha a magánszemély ezen előírásokat gondatlanságból megszegi. Viszont ezekben az esetekben a szemben álló érdekek közötti konfliktust egyéni mérlegelés alapján lehet feloldani, azaz a fogvatartottnak van elsőbbsége, ha ártatlansága ellenére alkalmaztak vele szemben intézkedést.

Az osztrák jogban tettenérés (*Betretung auf frischer Tat*) esetén a terhelt közvetlenül a büntetendő cselekmény elkövetése után hitelt érdemlően gyanúsíthatóvá válik a bűnelkövetéssel. A magánszemélyeket is megilleti a jog, hogy más személyt feltartóztasson és ezáltal személyi szabadságában korlátozza (StPO 80. § 2. bek.), ha megalapozottan feltehető, hogy az illető büntetendő cselekményt követett el (tettenérés esetén), vagy már közözség alatt áll. De minden esetben csak addig van joga a feltartóztatásra, ameddig a rendőrség meg nem érkezik, vagy amíg a legközelebbi rendőrségre oda nem érnek. Ebben az esetben a bűncselekmény elkövetésének és a terhelt kézre kerítésének szoros időbeli kapcsolatban kell állniuk és nyilvánvaló tényeknek kell megalapozniuk a bűncselekmény gyanújának fennállását.⁴⁹ Nem állapítható meg ezen ok, ha az eljáró hatóság a tudomásszerzéstől számított 1 nappal később intézkedik.⁵⁰ Mindenkor

⁴⁴ Bánáti [et. al.] 2009: i.m. 197. p.

⁴⁵ Farkas – Róth, 2007: i.m. 151. p.

⁴⁶ Király, 2008: i.m. 304. p.

⁴⁷ A magánszemélyek e jogosultsága egészen addig tart, ameddig a rendőrség közbe nem lép, és nem kezdi el üldözni az elkövetőt. Üldözés alatt minden olyan intézkedést értünk, amelynek elsődleges célja, hogy elősegítsék, megkönnyítsék, illetve biztosítsák az elkövető kézre kerítését és arra alkalmasak.

⁴⁸ StPO 127. § (1) bek.

⁴⁹ Nimmervoll, 2012: i.m. 30. p.

⁵⁰ Mayerhofer, Christoph – Salzman, Harald: Das Österreichische Strafrecht. Verlag Österreich. Wien, 2011. 530. p.

érvényesülnie kell viszont az arányosság követelményének.⁵¹ Tettenérés esetén sem kötelező a terhelt őrizetbe vétele, amennyiben aránytalan lenne.⁵²

III.2. Tárgyalási őrizet

A német StPO az őrizetbe vételnek a tettenérésen kívül további négy esetét⁵³ határozza meg, amelyek céljukban és az elrendelésre jogosult hatóságokban is eltérést mutatnak. A magyar őrizetbe vételnek is vannak a Be. 126-127. §-on kívül speciális esetei,⁵⁴ amelyek legfőképpen az időtartamukban mutatnak eltérést.⁵⁵

A magyar Büntetőeljárás Törvény a bíróságot, az ügyészt és a nyomozó hatóságot is feljogosítja az őrizetbe vétel elrendelésére, ugyanakkor a vádemelés elrendelése előtt a bíróság nem kerül olyan helyzetbe, hogy elrendelje a terhelt őrizetbe vételét. A jelenlét biztosítására szolgáló tárgyalási őrizet a Be. 2009-es módosításával⁵⁶ került be a törvénybe, amely a német tárgyalási letartóztatás („*Hauptverhandlungshaft*”) szabályaival állítható párhuzamba.⁵⁷ A magyar törvénymódosítással lehetővé vált a bíróság által ismert lakóhellyel rendelkező terhelt őrizetbe vételének elrendelése, amennyiben a terhelt a szabályszerű idézés ellenére nem jelent meg a tárgyaláson, és a terhelt elővezetését már elrendelték, illetve az eljárás tárgya szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény.⁵⁸

A magyar és a német tárgyalási őrizet célját tekintve hasonlóságot mutat, ugyanis e sajátos kényszerintézkedés célja a büntetőeljárás elhúzódásának megakadályozása és a terhelt eljárási jelenlétének biztosítása. Ugyanakkor a magyar szabályozás a terhelt jelenlétének biztosítását helyezi előtérbe, továbbá elsődlegesen szankciójellel bír, mivel akkor lehetséges

⁵¹ Seiler, Stefan: Strafrecht. facultas.wuv. Wien, 2009. 149. p.

⁵² Fabrizy, 2011: i.m. 416. p.

⁵³ A nyomozó hatóság és az ügyészség által elrendelt *személyazonosság megállapítására* szolgáló letartóztatás. (StPO 163b; 163c. §§) További eset a *fogvatartást biztosító hatóság általi letartóztatás*, amely alapján az ügyész és a nyomozó hatóság tagjai jogosultak az érintett őrizetbe vételére, ha az elfogatóparancs feltételei fennállnak (közvetlen gyanú, letartóztatási okok) abban a halaszthatatlan esetben, ha az elfogatóparancs kiadását megvárnák, akkor az ezzel okozott késlekedés veszélyeztetné az eljárás eredményességét. [StPO 127. § (2) bek.] Emellett további őrizetbe vételi okot találunk a német StPO 164.§-ában, amely a rövid tartamú szabadságelvonás egy további esetét szabályozza. Eszerint a hatóság tagja, aki a hivatali helyiségen kívül hatósági eljárási cselekményt fogatosít (pl. házkutatás), őrizetbe veheti azt a személyt, aki őt tevékenysége elvégzésében szándékosan zavarja vagy akadályozza. Ezt a személyt a *hivatali cselekmény elvégzéséig* vagy a nap végéig őrizetbe veheti. További őrizetbe vételi esetkör, a terhelt jelenlétének és az eljárás sikerét biztosító *tárgyalási letartóztatás* (StPO 127b §)

⁵⁴ A Be. 73. § (3) bek. szerint, az újabb bűncselekmény megakadályozása végett, aki ellen elfogatóparancsot bocsátottak ki, megtalálása esetén őrizetbe kell venni és 24 órán belül az elfogatóparancsot kibocsátó ügyész vagy nyomozó hatóság elé, 72 órán belül pedig a kibocsátó bíróság elé kell állítani. Emellett a bíróság elé állítás előtt elrendelt személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedés a bíróság elé állítás napján tartott tárgyalás befejezéséig tart. Ugyanakkor, ha a bíróság elé állítás feltételei is fennállnak, az őrizetbe vétel bíróság elé állítás céljából is elrendelhető. Ez esetben az őrizet legfeljebb hetvenkét óráig tarthat. Ha a bíróság az iratokat az ügyészhez visszaküldi, az ügyész indítványára az általános szabályok szerint határoz a személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedésekről.

⁵⁵ Így például a Be. 555. § (4) bek. alapján, a *különleges eljárások* általános szabályai szerint, a bíróság ülés megtartása végett elfogatóparancsot bocsáthat ki, ha a különleges eljárás során szabadságelvonásra kerülhet sor. Ha kibocsátották az elfogatóparancsot és terheltet őrizetbe vették, akkor a fogvatartás a tárgyalás befejezéséig, de legfeljebb hat napig tarthat.

⁵⁶ A tárgyalási őrizet előzményének az Alkotmánybíróság 10/2007. (III. 7.) AB határozata (ABH 2007, 211.) tekinthető. Ugyanis a testület aránytalannak tekintette az előzetes letartóztatás elrendelését, ha az eljárás során távolmaradó vádlott elővezetését már elrendelték.

⁵⁷ A német StPO 127b §

⁵⁸ A tárgyalási őrizet fogalom nem azonos a Be. 245. § (4) bekezdésben szabályozott – időközben a 104/2007. AB határozattal megsemmisített – rendelkezéssel, amely a tárgyalás rendezését a tárgyalás napjáig a bíróság őrizetbe vehette.

elrendelni, amennyiben a terhelt nem teljesíti eljárási kötelezettségét, és nem tesz eleget a szabályszerű idézésben foglaltaknak.

A német jogban a tárgyalási letartóztatás gyakorlati okokból került bevezetésre, ugyanis akkor rendelheti el a bíróság, ha körülmények alapján megalapozottan feltehető, hogy a terhelt az eljárástól távol maradna. E rendelkezés nem a terhelt szökését feltételezi, hanem az ügy körülményei alapján feltehetőleg azért nem jelenik meg a terhelt az eljárás során, mert például a terhelt hajléktalan vagy külföldi és nincs belföldön állandó lakhelye és emiatt nem tud eleget tenni eljárási kötelezettségeinek.⁵⁹

Fontos eltérés a magyar szabályoktól továbbá, hogy a távolmaradás veszélyének fennállásán túl konjunktív feltétele a tárgyalási letartóztatás elrendelésének, hogy arra csak akkor kerülhet sor, ha ún. „gyorsított eljárás”⁶⁰ lefolytatása valószínűsíthető. Erre azonban nem kerülhet sor, ha az eljárás tárgyát képező bűncselekmény pénzbüntetéssel vagy maximum 1 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ugyanakkor ebben az esetben is érvényesülnie kell az arányosság követelményének, így a bíróság enyhébb intézkedésként elsőként a terhelt elővezetését is elrendelheti az StPO 230. § (2) bekezdése alapján. További feltételként határozza meg a törvény, hogy az eljárásnak egy héten belül be kell fejeződnie. Tehát a tárgyalási letartóztatás abszolút maximális határideje 7 nap, amely egyidejűleg az eljárás végének határidejét is jelenti. E törvényi feltétel szolgálja leginkább, hogy a nagyobb tárgyi súlyú bűncselekmények esetén az eljárás mielőbb befejeződhessen, ellentétben a magyar szabályokkal, amely nem tartalmaz tárgyi súlyra vonatkozó kikötést az elrendelésre, illetve a terhelt eljárásban történő jelenlétére helyezi a hangsúlyt.

A két intézmény eltérő funkcióját mutatja, hogy a magyar szabályok alapján a tárgyalási őrizet időtartama – a 126-127. §-ban szabályozott őrizetbe vételhez hasonlóan – legfeljebb 72 óra. A tárgyalási őrizet foganatba vételét követően a meghatározott időtartamon belül kitűzött tárgyalási határnapon a vádlottat a tárgyalási őrizetet elrendelő bíróság elé kell állítani. A bíróság a vádlottat meghallgatja és a meghallgatás eredményétől függően a vádlott előzetes letartóztatását rendelheti el, illetve a tárgyalás idejére – de legfeljebb hetvenkét óráig – a tárgyalási őrizetet fenntarthatja. Ha a bíróság a tárgyalási őrizetet nem tartotta fenn vagy a vádlott előzetes letartóztatását nem rendelte el, a vádlottat szabadon kell bocsátani.

Az osztrák StPO a magyar szabályokhoz hasonlóan a megidézett terhelt elővezetését irányozza elő, amennyiben szabályszerű idézés ellenére sem jelent meg az eljárási cselekményen és kimentésére nem szolgált elfogadható mentséggel. A 153. § (3) bekezdés a bíróság mellett az ügyészt is feljogosítja az azonnali elővezetés elrendelésére, ha megalapozottan feltehető, hogy a terhelt másképpen kivonná magát az eljárás alól vagy bizonyítékokat változtatna meg, azaz szökés- és kollúzió veszélye esetén. Ha a terhelt elővezetése eredményes volt, akkor a bíróság haladéktalanul kihallgatja, és amennyiben nem állapítható meg valamely letartóztatási ok, akkor szabadon kell őt engedni.⁶¹

Összegzésképp látható, hogy mindhárom jogrendszer törekszik a terhelt eljárásban történő jelenlétének biztosítására. Ugyanakkor a tárgyalási letartóztatás súlyos alapjogkorlátozással jár, amely a német jogban nem a terhelt magatartásának következménye, hanem elsősorban az eljárás mihamarabbi befejezésének elősegítését szolgálja, ezáltal érvényre juttatva a gyors eljárás alapelvét (*Beschleunigungsgrundsatz*).⁶² Ugyanakkor a jogintézmény létjogosultsága Németországban meglehetősen vitatott.⁶³

⁵⁹ Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung | StPO § 112 Rn. 1 - 60 - beck-online. 7. Auflage 2013. S. 260. (Download: 10.2.2014.)

⁶⁰ A gyorsított eljárás a német StPO 417 – 420. szakaszokban került szabályozásra. A gyorsított eljárás az ügyészség szóbeli vagy írásbeli indítványára rendelhető el, ha a büntetőeljárás alapjául szolgáló tényállás egyszerű és az azt alátámasztó bizonyítékok rendelkezésre állnak, amely lehetővé teszi az azonnali tárgyalás tartását.

⁶¹ Seiler, 2009: i.m.148.p.

⁶² Kleszczewski, Diethelm: Strafprozessrecht. Verlag Franz Vahlen München. 2013. 13. p.

⁶³ Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung | StPO § 112 Rn. 1 - 60 - beck-online. 7. Auflage 2013. S. 257. (Download: 10.2.2014.)

III.3. Speciális őrizetbe vételi okok a német és osztrák jogban

Németországban a büntetőeljárás törvény a csekély tárgyi súlyú bűncselekményeknél a szökés veszélyének fennállásakor, illetve a terhelt állandó lakhelye hiányában lehetővé teszi az őrizetbe vétel mellőzését.⁶⁴ Ennek további feltétele, hogy a terhelt terhére rótt bűncselekmény nem szabadságvesztéssel vagy szabadságelvonással járó intézkedéssel fenyegetett és a terhelt megfelelő biztosítékot nyújt a várható pénzbüntetés és az eljárási költségek biztosítására. Ez az előírás az arányosság alapelveinek egyik törvényi megjelenési formája, amely elsősorban azokra a külföldiekre vonatkozik, akik Németország területén nem rendelkeznek állandó lakhellyel.⁶⁵ Ez az intézmény gyakorlatilag a magyar biztosíték szabályaival mutat hasonlóságot.⁶⁶ A német szabályok alapján az tekinthető megfelelő mértékű biztosítéknak, amely előreláthatólag az eljárás költségeit fedezi, amely teljesítését akár harmadik személy is magára vállalhatja. Továbbá a terheltnek kézbesítési megbízottat kell írásban megbízni, akinek elsősorban ügyvédnek kell lennie. Ugyanakkor a biztosítékadás a terhelt számára nem kötelező, csupán választási lehetőség. Elsődlegesen olyan külföldi terhelték ügyeiben alkalmazzák a biztosítékadást, akik kisebb súlyú bűncselekményeket követtek el az országban (pl. lopás kisebb értékre), és amely esetekben az őrizetbe vétel aránytalan lenne, de nem biztosított, hogy az esetlegesen kiszabandó pénzbüntetést végre tudják-e hajtani a terhelten, mivel már a terhelt valószínűleg nem tartózkodik az országban az eljárás végén. Ehhez hasonló rendelkezést találhatunk az osztrák StPO-ban is.⁶⁷ Eltérés a német szabályoktól, hogy a biztosíték adására való kötelezésnek nem feltétele, hogy szökés veszélye álljon fenn, elegendő, ha az eljárás lefolytatása e nélkül valamilyen nehézségbe ütközik (pl. a büntetés végrehajtása kapcsán). Viszont szökés veszélyének megállapíthatósága esetén is alkalmazhatja az ügyész a biztosítékadást, mint letartóztatás helyettesítésére szolgáló enyhébb intézkedést.⁶⁸

Az őrizetbe vétel mellőzésére vonatkozó szabályok azokra az esetekre vonatkozik a német jog alapján, amikor a csekély tárgyi súlyú bűncselekmények gyanújának fennállásakor a törvény elsődleges célja nem a terhelt jelenlétének, hanem az eljárás sikerének a biztosítása. Alapvető céljában tehát a német és osztrák szabályok megegyeznek a magyar biztosítékadással, ugyanakkor a legfőbb különbségként az említhető meg, hogy a német és osztrák jogban csak csekély súlyú bűncselekmények esetén van erre lehetőség, abban az esetben, amikor a személyi szabadság elvonása aránytalan lenne.

Említésre méltó az osztrák StPO azon rendelkezése, amely a *feltételhez kötötten kötelező őrizetbe vételi esetkör*ről rendelkezik. Ugyanis olyan bűncselekmény esetén, amelyre a törvény legalább 10 év szabadságvesztés büntetést rendel, az őrizetbe vételt el kell rendelni, kivéve, ha

⁶⁴ A német StPO 127a §. Megjegyzendő, hogy a magyar Be. alapján sem kötelesek a magyar hatóságok az őrizetbe vétel elrendelésére.

⁶⁵ A csavargókra, illetve hajléktalanokra nem vonatkozik e rendelkezés. In: Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung | StPO § 112 Rn. 1 - 60 - beck-online. 7. Auflage 2013. S. 254. (Download: 10.2.2014.)

⁶⁶ A magyar szabályozás alapján a biztosíték arra szolgál, hogy lehetővé tegye az eljárás lefolytatását a terhelt távollétében is, és emellett biztosítsa a pénzbüntetés és más vagyoni intézkedések fedezetét. A magyar Büntetőeljárás törvény szerint biztosíték letétbe helyezésére akkor van lehetőség, ha azt a külföldön élő terhelt kérelmezi és nyolcévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény miatt folyik ellene az eljárás. Nem érvényesül a rendelkezés, amennyiben a bűncselekmény halált okozott. In: Fantoly Zsanett – Gácsi Anett Erzsébet: Eljárási büntetőjog. Statikus rész. Iurisperitus Bt. Szeged, 2013. 298. p.

⁶⁷ Az osztrák StPO szerint (a 172a §) a terhelt kérelmére biztosíték adása akkor engedélyezhető, ha az eljárás lefolytatásának biztosítására vagy a várható büntetés és eljárási költségek, illetve az áldozat számára fizetendő kártérítés biztosítása céljából célszerű. alábbi feltételek fennállása esetén lehetséges: ha a terhelt meghatározott bűncselekménnyel megalapozottan gyanúsítható és ezzel kapcsolatban már kihallgatták, illetve megalapozottan feltehető, hogy az eljárás alól kivonná magát vagy azt egyéb módon megnehezítené. További kikötés, hogy az eljárás tárgyát képező bűncselekmény legfeljebb pénzbüntetéssel legyen fenyegetett. In: Fabrizy, 2011: i.m. 425. p.

⁶⁸Bertel – Venier, 2012: i.m. 461. p.

megalapozottan feltehető, hogy a törvényben felsorolt letartóztatási okok fennállása kizárható.⁶⁹ E rendelkezés nem érvényesül fiatakorúaknál.⁷⁰ Tehát a különösen súlyos bűncselekményeknél a letartóztatás megállapításánál fordított vizsgálati módszer érvényesül.⁷¹ Azaz ebben az esetkörben nem a letartóztatási ok létét kell bizonyítani, hanem annak a meg nem állapíthatóságát.⁷² Álláspontom szerint az osztrák törvény e rendelkezése alkotmányossági szempontból kérdéses, mivel minden bűncselekmény gyanúja esetén érvényesülnie kell az ártatlanság vélelmének, továbbá a letartóztatás elrendeléséhez minden esetben konkrét, megalapozott ok szükséges, minden más esetben az alkotmányellenesnek tekinthető. Véleményem szerint az osztrák Büntetőeljárás törvény e rendelkezése nem tekinthető követendő példának, mivel még a magas büntetési tételű bűncselekmények esetén sem tekinthető a letartóztatás még feltételesen sem kötelezőnek. Tehát nem tartom indokoltnak, hogy az ilyenkor feltételezik valamely letartóztatási ok fennállását, és ennek ellenkezőjét kell bizonyítani a fogva tartás elkerüléséhez, ugyanis e rendelkezés ellentétes az ártatlanság vélelmének alapjával.

IV. Az őrizetbe vétel időtartama

Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 5. cikk 3. bekezdésében megfogalmazott haladéktalan bíró elé állítás követelményének megfelelően a magyar Alaptörvény értelmében: „A bűncselekmény elkövetésével gyanúsított és őrizetbe vett személyt a lehető legrövidebb időn belül szabadon kell bocsátani, vagy bíróság elé kell állítani.”⁷³ E követelménnyel összhangban áll a Büntetőeljárás Törvényben meghatározott időtartam, ugyanis az őrizetbe vétel a hazai szabályok szerint legfeljebb 72 óráig⁷⁴ tarthat, amely percre pontosan számítandó és nem értelmezhető 3 napként. A határidő számításánál figyelemmel kell lenni az őrizetbe vételt megelőző hatósági fogvatartásra⁷⁵ is, mivel annak időtartama az őrizet maximális határidejébe beleszámít. A 72 órát az eljárási határidőkre vonatkozó szabályok szerint kell vizsgálni, azaz az órákban megállapított határidőben minden megkezdett óra egésznek számít. Emellett fontos szabály, hogy nem alkalmazhatóak az őrizet alatt a munkaszüneti napokra vonatkozó szabályok, mivel akár hétvégén is döntenie kell a bíróságnak ügyeleti formában az előzetes letartóztatás elrendeléséről.

Az őrizetbe vétel ideje alatt az ügyésznek döntenie kell arról, hogy indítványozza-e az előzetes letartóztatás elrendelését. Amennyiben igen, a 72 órán belül az előzetes letartóztatásról hozott bírósági határozatnak is meg kell születnie. A korábban ismertetett tárgyalási őrizet és a tárgyaláson büntetőeljárás alapjául szolgáló rendzavarást elkövető személy őrizetbe vételének maximális időtartama sem haladhatja meg a 72 órát. Az őrizetbe vétel nem hosszabbítható meg, a 72 óra leteltével mindenképpen megszűnik.⁷⁶ Ugyanakkor a bíróság nem utasíthatja el az ügyész indítványát azon az alapon, hogy az indítvány késve érkezett meg, tehát a 72 óra leteltét követően. A gyanúsított előzetes letartóztatására vonatkozó ügyészi indítványt a bíróságnak

⁶⁹ Seiler, 2009: i.m. 152. p.

⁷⁰ 170. § 2. bek. Kirchbacher, Kurt: Das neue Haftrecht. Fahndung und Festnahme. In: Österr. Juristen-Zeitung (ÖJZ) 2008/06; 226. p.

⁷¹ Hollaender, 2007: i.m. 24. p.

⁷² Nimmervoll, 2012: i.m. 56. p.

⁷³ Alaptörvény IV. cikk (3) bekezdés

⁷⁴ 1994. évi XCII. törvény hatálybalépése óta – 1995. február 15 - 72 óra az őrizet maximális időtartama. Korábban ugyanis 5 napig is őrizetben tarthatták a terheltet.

⁷⁵ Az őrizetbe vételt megelőző hatósági fogvatartás elsősorban a rendőrségi törvényben felsorolt kényszerintézkedések, mint például az elfogás és előállítás.

⁷⁶ Az őrizetbe vétel megszűnik: a 72 óra elteltével (1); ha feltételei már nem állnak fenn (2); ha a bíróság elrendelte a terhelt előzetes letartóztatását (3); ha nem rendelték el a terhelt előzetes letartóztatását, akkor is ha a 72 órás időtartam még nem járt le és tárgyalási őrizet esetén akkor ér véget, ha a tárgyalási őrizetet a bíróság nem tartotta fenn vagy a vádlott előzetes letartóztatását nem rendelte el.

akkor is érdemben meg kell vizsgálnia, ha az őrizetbe vétel maximális határidejét követően érkezik, és így a gyanúsított már szabadlábban van.⁷⁷

Az őrizetbe vétel megszüntetéséről a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság határoz. Ismételten történő elrendelésére ugyanazon bűncselekmény miatt folyó eljárásban, csak akkor van lehetőség, ha a körülmények megváltoztak. Ilyen változásként értékelhető, ha az eljárás korábbi szakaszában meglévő bizonyítékok mellett olyan új bizonyíték vagy bizonyítékok kerültek elő, amelyek a terhelt letartóztatásához alapul szolgálhatnak.

Az egyes eljárási és az igazságszolgáltatást érintő egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi LXXXIX. törvény akként módosította a Be. 555/G. §-át,⁷⁸ hogy a kiemelt jelentőségű ügyekben⁷⁹ az őrizet időtartamára eltérő szabályok vonatkoztak. A módosítás értelmében a kiemelt jelentőségű ügyekben az őrizet nem 72 óráig, hanem jóval tovább, 120 óráig is eltarthatott. Emellett a módosítás érintette a terhelt és a védő közötti kapcsolattartás⁸⁰ lehetőségeit, ugyanis lehetővé tette, hogy az őrizet első negyvennyolc órájában a terhelt és a védő érintkezését a konkrét ügy egyedi körülményei alapján az ügyész megtiltsa. A törvénymódosítás indokául a jogalkotó célkitűzéseként a hatékonyságot és az ésszerű időn belül való elbírálást említi. Emellett megállapítja, hogy „a nyomozás nem kontradiktórius eljárás,” amelyből azt a következtetést vonja le, hogy „a nyomozásra vonatkozó szabályozásból indokolt meghatározott esetekben ezeket az elemeket mellőzni, mivel lehetővé teszik az eljárás indokolatlan és rosszhiszemű elhúzását illetve ellehetetlenítését.”⁸¹ A rendes eljárásban nem található ilyen korlátozás, éppen ellenkezőleg. Az általános szabályok szerint a fogva lévő terhelt jogosult arra, hogy a védőjével a kapcsolatot felvegye, vele írásban és szóban ellenőrzés nélkül érintkezzék,⁸² a védő pedig köteles a kapcsolatot a terhelttel késedelem nélkül felvenni.⁸³

Az őrizetbe vételre és a gyanúsított kihallgatására vonatkozó speciális rendelkezések több tekintetben is aggályosak voltak alkotmányjogi szempontból. Egyrészt a *védővel való érintkezés megtiltásának lehetősége sérti a védelemhez való alkotmányos jogot*. Ugyanis a terheltet a büntetőeljárás minden szakaszában megilleti a védelem joga.⁸⁴ Emellett az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikke megállapítja a tisztességes eljáráshoz való jogot, továbbá a 48. cikk garantálja a védelemhez való jogot, amely az Egyezmény 6. cikkének (3) bekezdésével megegyező jelentéssel és hatállyal bír. Az EJEE 6. cikke (3) bekezdésének b) pontja úgy rendelkezik, hogy minden bűncselekménnyel gyanúsított személynek joga van ahhoz, hogy „rendelkezzék a védekezésének előkészítéséhez szükséges idővel és eszközökkel”, a 6. cikk (3) bekezdésének c) pontja pedig a gyanúsított azon jogát fekteti le, hogy „személyesen, vagy az általa választott védő segítségével védekezhessék”. A módosítás ellentétben áll továbbá az Európai Unió irányelvével,⁸⁵ amely 3. cikkében kimondja, hogy valamennyi gyanúsított és vádlott számára a lehető legkorábban, a védelemhez való jog gyakorlását lehetővé tévő időben és módon, biztosítani kell ügyvédi segítség igénybevételét a büntetőeljárás során. Továbbá a 4.

⁷⁷ BH 1997/169. szám

⁷⁸ 554/G.§ „Kiemelt jelentőségű ügyben elrendelt őrizet legfeljebb százhusz óráig tarthat. Az őrizet első negyvennyolc órájában a terhelt nem találkozhat védőjével.”

⁷⁹ A törvénymódosítás következtében a Be. új külön eljárás keretében [Be. XXVIII/A. Fejezet, 554/A–554/N. §] egyes bűncselekményeket kiemelt jelentőségű ügynek nyilvánít és speciális eljárási szabályokat határoz meg azokra vonatkozóan. A kiemelt jelentőségű ügyek felsorolásában [Be. 554/B. §] találunk hivatali bűncselekményt, a közélet tisztasága elleni bűncselekményeket, a szervezett bűnözéshez kapcsolódó bűncselekményeket, gazdasági bűncselekményeket, vagyon elleni bűncselekményeket, valamint el nem évülő bűncselekményeket.

⁸⁰ 554/L. § „Kiemelt jelentőségű ügyben fogva lévő gyanúsítottat hetvenkét órán belül ki kell hallgatni. Ha a kihallgatásra az őrizet első negyvennyolc óráján belül kerül sor, a gyanúsított kihallgatásán nem vehet részt védő. Ebben az esetben a nyomozást a gyanúsított folytatólagos kihallgatása nélkül nem lehet befejezni.”

⁸¹ A 2011. évi LXXXIX. törvény 23. §-ához fűzött indokolása

⁸² Be. 43. § (3) bekezdés a) pont

⁸³ Be. 50. § (1) bekezdés

⁸⁴ Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bek.

⁸⁵ Európai Parlament és a Tanács irányelve a büntetőeljárás során ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint a letartóztatást követő kommunikációhoz való jogról. Brüsszel, 2011.6.8. COM(2011) 326 végleges

cikkében meghatározza mely tevékenységeket jogosult lefolytatni a terhelttel az őt képviselő ügyvéd a védelemhez való jog hatékony gyakorlása érdekében. Így például a védelemhez való jog hatékony érvényesítéséhez szükséges időtartamú és gyakoriságú konzultáció; illetve a kihallgatásokon vagy meghallgatásokon való részvétel.

A védelemhez való jogot az a követelmény biztosítja, hogy a gyanúsított vagy vádlott, valamint az ügyvédje közötti valamennyi kommunikáció – bármilyen formában történjen is – teljes mértékben titkos, és ettől nincs helye eltérésnek. Az EJEB-nek a büntetőeljárás kezdeti szakaszaira vonatkozó ítélkezési gyakorlata azonban korlátozott mértékben eltéréseket engedélyez a 3. cikktől, a 4. cikk (1)–(3) bekezdésétől, valamint az 5. és a 6. cikktől. A strasbourgi Bíróság megállapította, hogy – bár a bűncselekménnyel vádolt személynek az ügyvéd általi hatékony védelemhez való joga nem feltétlen – az e jog gyakorlása alóli bármely kivételnek világosan körülhatároltnak és időben szigorúan korlátozottnak kell lennie, továbbá az eljárás egészét tekintve nem foszthatja meg a vádlottat a tisztességes tárgyaláshoz való jogától.⁸⁶ A 2011-es magyar büntetőeljárás törvény módosítása pedig semmiféle alkotmányos indokkal sem szolgált a terhelt védekezési jogának ily mértékű korlátozására.

Az Alkotmánybíróság a védelemhez való joggal összefüggésben hangsúlyozta, hogy az csak az elkerülhetetlenül szükséges és arányos mértékben, a lényeges tartalmat illetően pedig egyáltalán nem korlátozható.⁸⁷ A jelen törvénymódosítással kapcsolatban az Alkotmánybíróság megállapította,⁸⁸ hogy a Be. 554/G. § második mondatával teljes mértékben az ügyész diszkrecionális jogkörébe utalt, a védelemhez való alkotmányos alapjogot korlátozó döntés, valamint az ez elleni jogorvoslat kizárása a Be.554/G. § harmadik mondatában, a védelemhez való jog lényeges tartalmát korlátozza, ekként alkotmányellenes és megsemmisítette a sérelmezett rendelkezést.

Az Alkotmánybíróság határozatában utalt az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatára és kiemelte a rendkívüli jelentőségű *Salduz ügyben*⁸⁹ hozott strasbourgi döntést. Ebben az ügyben a Bíróság kimondta, hogy ahhoz, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog kellően *konkrét és tényleges* maradjon, az Egyezmény 6. cikk 1. bekezdése megköveteli, hogy főszabály szerint a terhelt rendelkezésére álljon az ügyvédi segítség a rendőrségi kihallgatás legelejétől fogva, kivéve, ha a konkrét ügy egyedi körülményei alapján igazolható, hogy kényszerítő okok állnak fent e jog korlátozására. Még amikor ilyen kényszerítő okok kivételesen igazolhatóvá teszik a védőhöz való hozzáférést, ez a korlátozás – bármi is az oka – nem csorbíthatja indokolatlan módon és mértékben a terhelt 6. cikk szerinti jogait. Ilyen visszafordíthatatlan csorbításnak minősül, ha a védő nélkül foganatosított rendőrségi kihallgatás során tett terhelő vallomás szolgál az elítélés alapjául.” Nyilvánvaló, hogy egy olyan szabályozás, amely bizonyos ügyekre általános jelleggel, az egyedi körülmények figyelembe vétele nélkül kizárja a védőhöz való hozzáférést a terhelt számára, ellentétes a strasbourgi követelményekkel.

E nemzetközi elvárásokra figyelemmel látható, hogy a német és az osztrák törvény is csak szigorú feltételek mellett engedélyezi a védelemhez való jog korlátozását. A *német* büntetőeljárás szabályok szerint a fogvatartott alapvetően szóban és írásban is érintkezhet a védőjével.⁹⁰ Az StPO csak abban az esetben engedi meg a védő és a terhelt közötti írásbeli érintkezés ellenőrzését, ha a terhelt terrorizmussal gyanúsítható. Ha szükséges, akkor a bíróság rendeli el a küldemények visszatartását, ha annak feladója nem egyezik bele, hogy a küldeményt a kézbesítés előtt a fogva tartás helye szerint illetékes bírónak bemutassák.⁹¹ Az ilyen esetekben

⁸⁶ Salduz v Turkey (Application no.36391/02.), Judgement of 27. November 2008. 55. pont.

⁸⁷ 8/1990. (IV. 23.) AB határozat, ABH 1990, 42, 44.; 22/1994. (IX. 8.) AB határozat, ABH 1994, 127, 130.; 6/1998. (III.11.) AB határozat, ABH 1998, 91.

⁸⁸ 166/2011. (XII. 20.) AB hat., ABH 2011/12. 1329.

⁸⁹ Salduz v Turkey (Application no.36391/02.), Judgement of 27. November 2008. 55. pont

⁹⁰ StPO 148. § (1) bek., In: Kleszczewski, 2013: i.m. 40-41. p.

⁹¹ StPO 148. § (2) bek.

eljáró bíró az adott büntetőeljárásban más minőségben nem vehet részt. Továbbá titoktartási kötelezettség terheli az iratok ellenőrzése során tudomására jutott adatokra vonatkozóan, kivéve azokat az elkövetni készült vagy folyamatban lévő bűncselekményekre vonatkozó adatokat, amelyek miatt feljelentési kötelezettség terheli.⁹² Ugyanakkor a bíróság, amennyiben elrendelte az írásbeli érintkezés ellenőrzését, a védő és a terhelt személyes találkozását csak annyiban korlátozhatja, hogy a hatóságoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a terhelt és a védő találkozása alkalmával ne adhassanak át egymásnak írásbeli közléseket vagy más tárgyakat.⁹³

Az *osztrák* büntető perrendtartás szintén biztosítja a terhelt számára a védőjével való kapcsolattartást hatósági ellenőrzés nélkül.⁹⁴ Azonban a fogvatartást foganatosító intézetben történő elhelyezés előtt a kapcsolattartás ellenőrizhető, és a meghatalmazás adására illetve a szükséges mértékű általános jogi felvilágosítás adására korlátozható, amennyiben ez elengedhetetlennek tűnik a nyomozás hátráltatásának vagy a bizonyítási eszközök hátrányos befolyásolásának elkerülése érdekében.⁹⁵ Ha a terheltet kollúzió veszélye miatt tartják fogva és megalapozottan attól lehet tartani, hogy a védővel való kapcsolattartás a bizonyítás hátráltatását eredményezné, az ügyészség elrendelheti a védővel való kapcsolattartás ellenőrzését. Az ellenőrzés csak a terhelt és védő tudtával történhet, és a két hónapot nem haladhatja meg, illetve a vádemeléskor azonban mindenképpen meg kell szüntetni.⁹⁶

Látható, hogy sem Németországban, sem pedig Ausztriában nem korlátozzák teljes mértékben a védő és a terhelt érintkezését. Ugyanis Németországban a szóbeli érintkezés egyáltalán nem korlátozható, Ausztriában pedig csak ellenőrzés érvényesül, a terhelt és védő személyes kapcsolattartásának teljes kizárása szintén nem lehetséges.

A másik alkotmányossági probléma a 2011-es magyar büntetőeljárás törvény módosításával kapcsolatban, hogy az *őrizet tartamának meghosszabbítása* nem állt összhangban sem az Alaptörvény IV. cikk (3) bekezdésével, sem pedig az Emberi Jogok Európai Egyezményének 5. cikkének (3) bekezdésével, miszerint minden letartóztatott vagy őrizetbe vett személyt „haladéktalanul bíró, vagy a törvény által bírói hatáskörrel felruházott más tisztviselő elé kell állítani”. Tehát alkotmányos emberi joga sérült az eljárás alá vont személynek azáltal, hogy nem biztosították számára a mihamarabbi bírói döntést a személyi szabadságuk korlátozásának fenntartásáról vagy a szabadlábra helyezésükről. Emellett nem hagyható figyelmen kívül az Emberi jogok Európai Bíróságának esetjoga sem. Azt, hogy a bírói döntés nélküli fogvatartás milyen hosszúságú lehet maximálisan ahhoz, hogy még ne sértse a haladéktalanság követelményét, a strasbourgi bíróság nem határozta meg napra, órára pontosan. Ugyanakkor a Bíróság a *Brogan* kontra Egyesült Királyság ügyben⁹⁷ négy nap és hat óra időtartamú, bírói döntés nélküli fogvatartást egyezményesértőnek nyilvánított, annak ellenére, hogy abban az ügyben terrorizmus gyanújával indult nyomozás keretében (tehát a módosításban felsorolt bűncselekményeknél súlyosabb ügyben) került sor a kérelmezők őrizetbe vételére. Ezt követően a strasbourgi bíróság a *McKay*-ügyben⁹⁸ kimondta, hogy még a terrorizmussal összefüggő ügyekben sem fogadható el a négy napnál, vagyis 96 óránál hosszabb, bírói döntés nélküli őrizet. Továbbá a Bíróság rámutatott arra, hogy a haladéktalanság fogalmának értelmezésekor kis mértékben lehet rugalmasságot tanúsítani.⁹⁹

Az Alkotmánybíróság a nemzetközi követelményekre és a Bíróság esetjogára tekintettel a 166/2011. (XII. 20.) számú Alkotmánybírósági határozatában¹⁰⁰ megállapította, hogy az által

⁹² StPO 148a. §(2) bek.

⁹³ StPO 148. § (2) bek.

⁹⁴ osztrák StPO 59. § (2) bek.

⁹⁵ osztrák StPO 59. § (1) bek.

⁹⁶ osztrák StPO 59. § (2) bek.

⁹⁷ *Brogan and Others v the United Kingdom* Judgement of 29 November 1988. (Series A no. 145-B, 11209/84.) 62. pont

⁹⁸ *Case Of McKay V. The United Kingdom* (Application no. 543/03) Judgment of 3 October 2006.

⁹⁹ *Brogan and Others v the United Kingdom* Judgement of 29 November 1988. (Series A no. 145-B)

¹⁰⁰ 166/2011. (XII. 20.) AB hat., ABH 2011/12. 1329

hogy a kirívóan hosszú őrizetbe vétel teljes mértékben az ügyész döntésén alapult, az elrendelésével szemben semmilyen garancia nem állt rendelkezésre. Annak következtében, hogy a módosított Be. rendelkezés nem tesz eleget sem az Egyezménynek, sem az Alaptörvénynek, sem pedig a Bíróság gyakorlatából levont következtetéseknek, az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek nyilvánította a 120 órás őrizet intézményét, amelyben elfogadhatatlannak tekintette a haladéktalanság jelentéstartalmának nyilvánvaló kiterjesztését.

Mivel az őrizetbe vétel bírói határozat nélkül vonja el a terhelt szabadságát, így a külföldi törvények is csak rövid, órákban meghatározott határidőn belül teszik lehetővé az őrizetbe vételt. A korábban leírtak szerint az Emberi Jogok európai Bíróságának esetjoga alapján az őrizetbe vétel határideje nem haladhatja meg a 96 órát, ugyanis e határidő tekinthető a terhelt bíróság elé állításának a felső határának, amely esetben még nem állapítható meg az Egyezménysértés.¹⁰¹ Angliában és Walesben például az őrizetbe vétel 24 óráig tarthat, amely legfeljebb 36 óráig hosszabbítható meg. Franciaországban szintén általános szabály alapján 24 órán át tartható fogva a terhelt bírói döntés nélkül, amely további 24 órával meghosszabbítható.¹⁰²

A német StPO szintén meglehetősen rövid időtartamban határozza meg az őrizetbe vétel határidejét. Ez alapján az őrizetbe vett személyt haladéktalanul, de legkésőbb az őrizetbe vételt követő nap végéig az illetékes bíróság elé kell vezetni a terheltet.¹⁰³ Tehát ha a terheltet hétfőn reggel 7 órakor vesz őrizetbe a rendőrség, akkor másnap, azaz kedden éjjel 24 óráig az illetékes bíró elé kell vezetni, akinek még ezen az időtartamon belül meg kell hoznia a döntését a letartóztatás kérdésében.¹⁰⁴ Csak indokolt esetben lehetséges e határidő túllépése, mint például szállítási nehézségek vagy a terhelt renitens magatartása, de minden esetben igazolni kell a késedelmet, a hatóságok jogszerű magatartása pedig szolgálati kötelezettségszegés megállapításával jár.¹⁰⁵ Ezek alapján megállapítható, hogy az őrizetbe vétel határidejének német szabályai maradéktalanul megfelelnek az Egyezmény 5. cikkének (3) bekezdésébe foglalt *haladéktalanság* követelményének. További szabály, hogy a rendőrség, illetve az ügyész jogában áll a terheltet még az őrizet alatt szabadon engedni, még mielőtt az illetékes bíró elé vezették volna, amennyiben úgy ítéli meg, hogy hiányoznak az őrizetbe vételi okok. Ezt követően már csak a bíróság jogosult dönten a terhelt szabadságának kérdésében. Amennyiben a terhelt meghallgatása után a bíróság nem tartja indokoltnak az előzetes letartóztatás elrendelését akkor a terhelt szabadon bocsátását rendeli el.¹⁰⁶ Amennyiben minden törvényi feltétel megállapítható, akkor az ügyész indítványára elrendeli a letartóztatást.¹⁰⁷ Alapvető követelmény, hogy a bíróság az előzetes letartóztatás elrendelését az őrizetbe vételi határidőn belül írásban, megfelelő indoklással a terhelt rendelkezésére bocsássa, de amennyiben ez nem lehetséges, akkor a letartóztatás okainak lényeges tartalmát szóban kell közölni a fogvatartottal. Az *osztrák StPO* szintén a haladéktalan bíróság elé állítás követelményének megfelelően szabályozza az őrizetbe vétel maximális határidejét. A bíróság általi elrendelés esetén a rendőrség a terheltet rendőrségi őrizetbe veszi és 24 órán belül átszállítja az igazságügyi őrizetbe, ahol a terheltet a bíróság kihallgatja és 48 órán belül dönt a további fogvatartás kérdésében. A rendőrség saját hatáskörében végrehajtott őrizetbe vétel esetén az ügyész arra

¹⁰¹ Brogan and Others v the United Kingdom Judgement of 29 November 1988. (Series A no. 145-B); Mironenko and Martenko v Ukraine Judgement of 10 December 2009. (No. 4785/02); in: Szabó Győző – Nagy Gábor (szerk.): Tanulmányok az Emberi Jogok Európai Egyezménye legfontosabb rendelkezéseire kapcsolódó strasbourgi esetjogról. Hvg Orac Kiadó. Budapest, 1999. 59. p.

¹⁰² Farkas – Róth 2007: i.m. 153. p.

¹⁰³ Roxin, – Schünemann, 2012: i.m. 258-25. p.

¹⁰⁴ A német GG. 104. § (3) bek. 2. mondata alapján az őrizetbe vett terheltnek jogában áll, hogy a bíróság az előzetes letartóztatás kérdésében haladéktalanul indokolt írásbeli letartóztatási parancsot bocsásson ki vagy szabadon engedje.

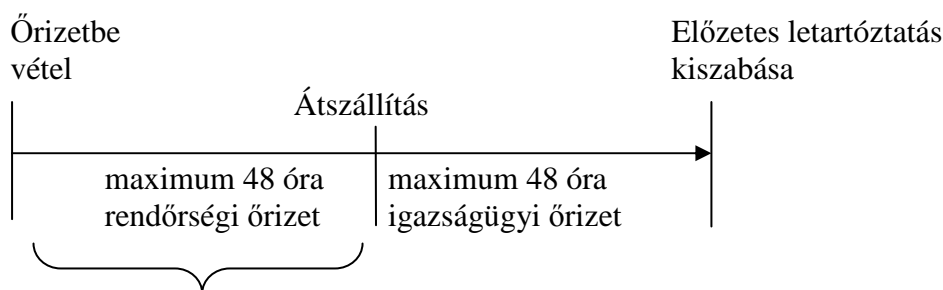
¹⁰⁵ Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung | StPO § 112 Rn. 1 - 60 - beck-online. 7. Auflage 2013. 264-265. p. (Download: 10.2.2014.)

¹⁰⁶ Kluszczewski, 2013: i.m. 68.p.

¹⁰⁷ Német StPO 128. §

vonatkozó rendelkezésére, a terheltet szükségtelen késedelem nélkül, de legkésőbb 48 órán belül a rendőrségi őrizetből az illetékes igazságügyi intézetbe kell átszállítani kihallgatás céljából (büntetés-végrehajtási intézetbe), ahol maximálisan további 48 órán át tarthatják fogva abból a célból, hogy a bíróság döntést hozhasson az előzetes letartóztatás elrendelésének kérdésében.¹⁰⁸ Amennyiben a rendőrség 48 óra leteltét követően szállítja át a terheltet, akkor megállapítható a terhelt személyi szabadságának megsértése. Az alapjogsértés fennáll abban az esetben is, amennyiben az átszállításról éppen a 48 óra letelte előtt születik döntés, de a terhelt már a 48 óra után kerül az igazságügyi intézetbe. Ugyanakkor a határidő megsértése nem akadályozza az előzetes letartóztatás elrendelésének.¹⁰⁹ Tehát összességében megállapíthatjuk, hogy az osztrák szabályok szerint egy személy maximálisan 96 órát, azaz kétszer 48 órát lehet őrizetben. E rendelkezés megfelel az Emberi Jogok Európai Egyezményében 5. cikk 3. bekezdésében meghatározott haladéktalanság követelményének, mivel a Bíróság az Egyezmény értelmezése során az ideiglenes őrizet felső határát maximálisan négy napban határozta meg.¹¹⁰

Az osztrák őrizetbe vételi határidők:

bírói elrendelés esetén: a rendőrségi őrizet max. 24 óra

A magyar szabályok szerinti őrizetbe vétel 72 órájának szűk határideje sok esetben szolgál indokként arra, hogy a bíróság nem tudja megfelelően vizsgálni a letartóztatás törvényi indokait, így nagyobb valószínűséggel rendeli el a letartóztatást, mint a terhelt szabadon engedését. Vagyis az eljárás sikerének biztosítása elsőbbséget élvez sok esetben a terhelt alapvető jogainak biztosításához képest.¹¹¹

V. Az őrizetbe vett jogai és az őrizetbe vétel fogyanatosítása

Az őrizetbe vett személy (terhelt, gyanúsított) jogosult arra, hogy védőjével a kapcsolatot felvegye, vele írásban és szóban ellenőrzés nélkül érintkezzen. Amennyiben az eljárásban védő részvétele kötelező, a gyanúsított figyelmét arra is fel kell hívni, hogy ha három napon belül nem hatalmaz meg védőt, akkor azt számára az ügyész, illetve a nyomozó hatóság rendeli ki. Ha kijelenti, hogy nem kíván védőt megbízni, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság nyomban védőt rendel ki számára. A nyomozásra megállapított általános szabályok értelmében az őrizetbe vett

¹⁰⁸ OGH 19.6.2007, 11 Os 127/06w In: Juristische Blätter 2008/1. 60. p.

¹⁰⁹ Mayerhofer – Salzman, 2011: i.m. 542. p.

¹¹⁰ Case Of Brogan And Others V. The United Kingdom (Application no. 11209/84; 11234/84; 11266/84; 11386/85) Judgment of 29 November 1988.

¹¹¹ Egyetértve *Herke Csongor A letartóztatás c. monográfiájában* kifejtettekkel, miszerint a hazai szabályok szerinti 72 órás őrizet szűkössége lehet az oka annak, hogy a bíróság nem tudja megfelelően felmérni a letartóztatás feltételeinek fennállását és az eljárás biztosítása érdekében inkább elrendeli a letartóztatást, mintsem a terhelt szabadon bocsátásáról döntsön. Megfontolandó lenne egy osztrák típusú őrizetbe vételi határidő, ugyanis a 96 óra alatt nagyobb lehetőség nyílik a letartóztatás okainak alaposabb vizsgálatára, és a bíróság indokolt döntést hozhat esetleges automatizmus nélkül a letartóztatás kérdésében, ezáltal biztosítva a megfelelő határidőt az alapos döntésre.

személyt 24 órán belül ki kell hallgatni.¹¹² Őrizetbe vétel esetén egyrészt értesítési kötelezettség áll fenn, amelynek értelmében az őrizetbe vétel elrendeléséről és a fogvatartás helyéről 24 órán belül értesíteni kell a terhelt által megjelölt hozzátartozót; ennek hiányában a terhelt által megjelölt más személy is értesíthető. Másrészt intézkedésre lehet szükség, amely alapján a terhelt felügyelet nélkül maradó kiskorú gyermekét, illetőleg az általa gondozott más személy gondozás céljából a hozzátartozójának, illetőleg az arra alkalmas intézménynek kell átadni. A kiskorú gyermek elhelyezéséről a gyámhatóság útján kell gondoskodni. Továbbá intézkedni kell a terhelt felügyelet nélkül maradó vagyonának és lakásának biztonságba helyezéséről is.¹¹³

A magyar jogban nem a büntetőeljárás törvény, hanem a rendőrségről szóló törvény, illetve a büntetés-végrehajtási szervezetről szóló törvények tartalmazzák az őrizetbe vétel során alkalmazható kényszerítő eszközök bevetésének lehetőségeit. Az Rtv. általános jelleggel rögzíti, hogy kényszerítő eszközt csak törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén és az arányosság követelményeire figyelemmel lehet csak alkalmazni.¹¹⁴ A Bv. Szervezeti törvény értelmében kényszerítő eszközök közül csak azok, addig és olyan mértékben alkalmazhatók, amelyek az intézkedés eredményességéhez szükségesek.¹¹⁵

A Büntetőeljárásról szóló törvény az őrizetbe vétel szabályainak kifejtésénél nem rendelkezik külön az őrizetbe vett személy elhelyezéséről. E tekintetben az előzetes letartóztatásra vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni, vagyis a 135. § (2) bekezdését figyelembe véve a rendőrségi fogda szolgál az őrizet helyéül. Az őrizetbe vétel foganatosítására tehát kizárólag a Rendőrségi fogdák rendjéről szóló 19/1995. (XII. 13.) BM rendelet, ismertebb nevén a Rendőrségi Fogdaszabályzat irányadó.¹¹⁶

A német StPO szerint a magyar szabályokkal megegyezően a magánszemély által elfogott személyt a legközelebbi rendőrségre kell kísérni, ahol őt a hatóság kihallgatja. Ha kiderül az ártatlansága, akkor szabadon kell engedni. Ha az őrizetbe vett terheltet továbbra is fogvatartják, akkor először fel kell világosítani jogairól írásban az általa értett nyelven.¹¹⁷ Emellett kötelezettségként írja elő a törvény, hogy a terhelt aláírásával igazolja a tájékoztatásról történő felvilágosítás megtörténtét.¹¹⁸ Érdemes lenne e rendelkezés magyar büntetőeljárás törvénybe való átültetését, hiszen ezáltal a garanciális rendelkezéssel megelőzhetővé válhatnak a tájékoztatással kapcsolatos konfliktusok a hatóság és a terhelt között. Ezt követően a terheltet haladéktalanul illetékes bíróság elé kell vezetni, amely során a bíró kihallgatja a fogvatartottat, ezt követően dönt a szabadon bocsátásáról vagy kiadja az elfogatóparancsot.¹¹⁹

A német szabályok alapján az arányosság követelményének figyelembe vételével a hatóságok és a magánszemélyek¹²⁰ is jogosultak a szükséges kényszer alkalmazására annak

¹¹² Be. 179. § (1)-(4) bek.

¹¹³ Király, 2008: i.m. 304. p., valamint Fenyvesi [et. al.] 2004: i.m. 353. p.

¹¹⁴ Rtv. 16. §

¹¹⁵ Bv. Sztv. 15.§ (1a) bek. Ilyen kényszerítő eszköz lehet például bilincs, testi kényszer. Lőfegyverhasználatnak csak abban az esetben van helye a törvény értelmében, ha más kényszerítő eszköz nem vezet eredményre. [Bv. Sztv. 22. § (3) bek.] Külön szabályok vonatkoznak a tömegben lévő fogvatartottal szembeni lőfegyverhasználatra. (Bv. Sztv. 25. §)

¹¹⁶ Király, 2008: i.m. 304. p., valamint Fenyvesi [et. al.] 2004: i.m. 354. p.

¹¹⁷ A német StPO 114c §: a terhelt által megjelölt hozzátartozót vagy más személyt haladéktalanul értesíteni kell. Ugyanakkor a német törvény annyiban korlátozza az értesítési kötelezettséget, hogy a hozzátartozók és egyéb személyek értesítése abban az esetben mellőzhető, ha az a hatóságok álláspontja szerint veszélyeztetni a büntetőeljárás eredményességét. A tájékoztatás során fel kell világosítani a terheltet jogairól, mint például a hallgatáshoz való jogáról, védelemhez való jogról, egészségügyi ellátáshoz való jogról és jogorvoslati jogáról. (StPO 114b §)

¹¹⁸ A német StPO 114b §

¹¹⁹ A német StPO 115. § (3) bek.; 128. § (1)-(3) bek.

¹²⁰ Magánszemélyek általi őrizetbe vételi joga magába foglalja: a személyi szabadság megsértését; szabadságtól megfosztást; könnyű testi sértést: megragadás, bilincs, megkötözés. De semmi esetre sem igazolja a terheltnek okozott egészségkárosítást vagy közvetlen életveszély okozását, mint pl. a fojtogatás. Ugyanakkor a magánszemélyeknek a fegyverhasználat teljes mértékben megengedhetetlen. Más lakásába való behatolást az StPO

érdekében, hogy a gyanúsítottat az illetékes hatóságok elé kísérik. Ugyanakkor e jogosultság nem foglalja magában az érintett átkutatásának jogát, mivel az más cél elérésére szolgáló kényszerintézkedés. Az ideiglenes fogvatartással összefüggésben az StPO nem tartalmaz rendelkezést az alkalmazható kényszereszközökről, e szabályokról a rendőrökre és a nemzeti tisztségviselőkre a különböző tartományi rendőrségi törvények, a szövetségi hivatalnokokra és a katonákra a bűnüldöző hatóságok a közhatalom gyakorlása során alkalmazott kényszerintézkedésekről szóló törvény (UZwG) tartalmazza az ide vonatkozó szabályokat. Általános követelményként jelenik meg azonban, hogy az eljárási cél elérésére szolgáló, legkevésbé alapjogi korlátozással járó kényszerítő intézkedés alkalmazására kell törekedniük az eljáró hatóságoknak.¹²¹ Ugyanakkor a kényszer alkalmazása során előforduló testi épségben történő károkozás veszélyét a törvények igyekeznek a minimálisra csökkenteni.¹²²

Ausztriában a bíróság általi elrendelés esetén a bíróság engedélyében az őrizetbe vétel foganatosítására meghatároz egy határidőt, amely nem lehet hosszabb, mint amely a foganatosításhoz feltétlenül szükséges. Azaz az őrizetbe vétel foganatosítására pár órán belül sort kell keríteni, de legfeljebb 24 órán belül.¹²³ Lényeges szabályként érvényesül, hogy a terhelt részére azonnal vagy legkésőbb az elfogásától számított 24 órán belül az ügyészi indítványt és a bírói engedélyt írásban ki kell állítani.¹²⁴ 2004-et követően a hatóságok további kötelezettségeként írja elő a törvény, hogy a kihallgatott személy részére, számára érthető nyelven, a fogva tartás indokait írásban haladéktalanul, de legkésőbb az elfogását követő 24 órán belül át kell adnia.¹²⁵ Ezenfelül azonnal, vagy közvetlenül elfogása után a *terheltet írásban, számára érthető nyelven tájékoztatni kell jogairól*, így különösen: amennyiben nem engedik szabadon 48 órán belül, akkor sürgősen kérelem nélkül a rendőrségi őrizetből az igazságügyi őrizetbe szállítják, ahol bíróság fog dönteni a további fogvatartásáról (1); továbbá joga van hozzátartozóit, jogi képviselőjét értesíteni (2); és joga van panasszal élni a letartóztatását elrendelő bírói engedély ellen vagy ellentmondással élhet a letartóztatást foganatosító rendőri intézkedés ellen, és mindenkor jogosult szabadon bocsátását indítványozni.¹²⁶ A német szabályokhoz hasonlóan terheltnek aláírásával kell igazolnia, hogy a tájékoztatása és informálása a hatóságok részéről megtörtént és azt tudomásul vette, amely követelmény garanciául szolgál arra, hogy az érintett minden esetben megkapja a szükséges információt.

A terhelt rendőrségi őrizetbe vételéről – haladéktalanul értesíteni kell az ügyészt, illetve a bíróságot. További eljárási szabályként érvényesül, hogy amennyiben a rendőrségi őrizet helyének elhagyása megfelelő időben nem lehetséges vagy a terhelt betegsége vagy életveszély fennállása akadályozza az átszállítást, a törvény megengedi, hogy a terheltet egy másik/nem illetékes bírósághoz vigyék vagy amennyiben szükséges, valamely egészségügyi intézménybe.

127. § nem engedélyezi, ez a házkutatás szabályai szerint lehetséges, 105. § (2) bek. In: Roxin, – Schünemann, 2012: i.m. 257. p.

¹²¹ Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung | StPO § 112 Rn. 1 - 60 - beck-online. 7. Auflage 2013. 247. p. (Download: 10.2.2014.)

¹²² A terhelttel szemben ennek megfelelően fizikai kényszer lehet alkalmazni, de az nem lehet káros az egészségére és nem veszélyeztetheti az érintett testi épségét. A rendőrség által végrehajtott közvetlen kényszerre vonatkozó előírások hasonlóak a magánszemélyekkel szemben támasztott követelményekhez: egyszerű testi kényszer, segédeszköz alkalmazása (pl. bilincs) és a fegyverhasználat csak az arányosság alapelveinek figyelembe vételével lehetséges – csak halálos veszély esetén, és ha az eljárás célja egyéb módon nyilvánvalóan elérhetetlen, vagy a felfegyverkezett terhelttel szemben – és szigorú feltételekhez kötött. Lőfegyver használata a legtöbb tartományban csak jogellenes cselekmény elkövetője ellen megengedett, és csak akkor, ha enyhébb intézkedés nem vezetne eredményre. Továbbá először fel kell szólítani az együttműködésre. A fegyver használata csak a terhelt ártalmatlanná tétele céljából megengedhető, emberölésre nem irányulhat. In: Roxin – Schünemann, 2012: i.m. 258.p.

¹²³ Seiler, 2009: i.m. 152. p.

¹²⁴ Bertel – Venier, 2013: i.m. 354. p.

¹²⁵ Nimmervoll, 2012: i.m. 81-85. p.

¹²⁶ 171. § 4. bek.

Ez utóbbi esetben a terheltet technikai eszköz igénybevételével (kép-és hangfelvétellel) hallgatja ki a bíróság és ezt követően dönt a további fogva tartásról.¹²⁷

A rendőrség saját hatáskörében elrendelt őrizetbe vétel esetén a kihallgatás célja ilyenkor kizárólag a letartóztatás feltételeinek kivizsgálása, és nem a bűncselekmény felderítése, amelynek során jelen lehet a terhelt védője, amennyiben az eljárást nem akadályozza a szükségtelen késlekedés.¹²⁸ Az osztrák StPO ugyanakkor egy esetben lehetővé teszi az ügyvédi jelenlét korlátozását, amikor megalapozott gyanú áll fenn arra vonatkozóan, hogy a terhelt az ügyvédje segítségével bizonyítékokat rejt el vagy azok igazságtartalmát befolyásolja. Főszabály szerint a védővel történő egyeztetés hatósági megfigyelés nélkül zajlik, de kollúzió veszélyének fennállásakor a terhelt előzetes figyelmeztetésével megfigyelő kamerákat alkalmaznak. Amennyiben a kihallgatás során nem állapítható meg a terhelt vonatkozásában a megalapozott gyanú vagy valamely letartóztatási ok, szabadon kell bocsátani.¹²⁹ A terhelt szabadon bocsátása esetén az ügy sértettjét családon belüli erőszak vagy szexuális bűncselekmény esetén hivatalból értesíteni kell. Ellenben, ha a kihallgatást követően megállapítható, hogy fennállnak a letartóztatás feltételei, akkor a rendőrségnek haladéktalanul tájékoztatnia kell az ügyészt, akinek 48 órán belül kell döntenie a további fogva tartásról szóló indítványáról.¹³⁰ A nyomozás eredményéről készült jegyzőkönyvet és az esetleges további utasításokat 48 órán belül kézbesítik a terhelt részére.

A fentiek alapján látható, hogy a kényszerítő eszközökre vonatkozó magyar és a német, illetve osztrák szabályozási módszer cizelláltak mondható, egyik jogrendszerben sem találhatunk külön, egységes jogszabályt a büntetőeljárás során alkalmazható kényszercselekményekről. Ez a többszintű, kazuisztikus szabályozási megoldás nincs összefüggésben az EGStPO-ban¹³¹ megfogalmazott kodifikációs elvvel, miszerint a büntető eljárásjogi szabályokat központi, egységes törvényekben kell lehetőleg megalkotni. Figyelmen kívül hagyja továbbá azt a törvényi kikötést, amely szerint alapjogi beavatkozásra való felhatalmazást analógia útján nem lehet alkalmazni.¹³² Egységes szabályozás a kényszerítő eszközök bevetésére vonatkozóan mindegyik országban megfontolandó lenne.

VI. Összegzés

A nemzetközi egyezményekben és az egyes államok alaptörvényeiben rögzített személyi szabadság védelme, olyan minden embert megillető alapvető jogosultság, amely csak a legvégső esetben, és törvényben rögzített szigorú követelmények mellett korlátozható. Az őrizetbe vétel mindhárom vizsgált jogrendszer alapján az egyetlen olyan személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés, amelyet a rendőrség saját hatáskörében rendelhet el. Éppen ebből kifolyólag az őrizetbe vétel alkotmányos garanciákkal kevésbé védett, mivel a szabadság elvonása rövid tartamú. Véleményem szerint a német és az osztrák jogban is található a magyar jogalkotás számára figyelemre érdemes megoldás. Kiemelendő például a német és kiváltképpen az osztrák jog által biztosított alapjogvédelmi garanciák, úgy mint az arányosság elvének törvényi szabályozásban történő fokozott megjelenése (alapvető rendelkezések között, illetve kifejezetten őrizetbe vétel elrendelési feltétele az arányosság). Ugyanis az arányosság alapelvének hangsúlyosabbá tétele a büntető eljárási törvényben elősegítheti, hogy a terhelt személyi szabadságának elvonása a hatóságok részéről a gyakorlatban megalapozottabbá és megfontoltabbá váljon. Emellett az osztrák szabályozási minta a tekintetben is követendő példa

¹²⁷ Nimmervoll, 2012: i.m. 120. p.

¹²⁸ Seiler, 2009: i.m. 153. p.

¹²⁹ OGH 19.6.2007, 11 Os 127/06w In: Juristische Blätter 2008/1. 60. p.

¹³⁰ Fabrizy, 2011: i.m. 423. p.

¹³¹ Einführungsgesetz zur Strafprozessordnung (EgStPO) Vom 1. Februar 1877. 6. §

¹³² Roxin – Schünemann, 2012: i.m. 258. p.

lehet, hogy a legnagyobb mértékben megfelel annak a nemzetközi dokumentumokban is rögzített követelménynek, miszerint a személyi szabadság elvonásának független bírósági döntésen kell alapulnia. Hiszen főszabály szerint előzetes bírói engedély szükséges az őrizetbe vétel elrendeléséhez, ellentétben a magyar szabályokkal. A német szabályozás a bírói döntés nélküli szabadságelvonást azzal enyhíti, hogy már 48 órán belül lehetővé teszi a bírói döntést a további fogvatartásról.

Mindezek alapján kétségtelen, hogy a személyi szabadság bármilyen mértékű és időtartamú hatósági korlátozása csak meghatározott törvényi garanciák biztosítása mellett lehetséges. Ugyanakkor az egyes garanciális rendelkezések mértéke, mennyisége államonként eltérő lehet, mint ahogyan az a fentiekben is kifejtésre került. Ahhoz, hogy a magyar büntető eljárásjogi szabályozás meg tudjon ezeknek az elvárásoknak felelni, megkerülhetetlen külföldi példák megismerése és figyelembevétele, amelyek akár példaként is szolgálhatnak a jogalkotás számára.